

ДИСКУССИЯ – КӘСІБИ БАҒЫТТАЛҒАН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУДІ ОҚЫТУДЫҢ ОҚУ ЖАҒДАЙЫ

Сүндетова Ақтілек Қайдарқызы

aktileksundetova@gmail.com

«7M01703 - Шетел тілдері және мәдениетаралық байланыс» білім бағдарламасының 2
курс магистранты

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ, Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі, ф.ғ.к., қауымдастырылған профессор – Хайржанова А.Х.

Филолог емес студенттердің интерактивті құзыреттілігін қалыптастыру міндеттері студенттерді олардың мамандығына сәйкес коммуникацияның әртүрлі салаларында, яғни ұжымдық сөйлеу әрекетінің салаларында жұмыс істеуге үйрету қажеттілігін түсінбейінше тиімді шешіле алмайды [1].

Кәсіби бағытталған шет тілдік қарым-қатынасқа оқыту әдістемесін әзірлеу, оқыту және бақылау нысандарын таңдау кезінде қоғамның әлеуметтік сұранысын да ескеру қажет. Көптеген зерттеушілер (В. А. Артемов, А. А. Миролюбов, И. В. Рахманов, Л. В. Щерба және т.б.) оқыту нысандарын таңдауды әлеуметтік факторлар анықтайтынын, ал оқытудың мақсаттары қоғамның осы даму кезеңіндегі қажеттіліктерімен айқындалатынын бірнеше рет атап өткен. Біздің еліміздің экономикасының дамуындағы және халықаралық ынтымақтастықтағы қазіргі заманғы үрдістерді ескеретін болсақ, экономикалық, сауда, дипломатиялық жоғары оқу орындарының түлектері мен аймақтану бөлімдерінің түлектері үшін шет тілінде ауызша қарым-қатынас жасау, атап айтқанда, пікірталас жүргізу дағдыларын меңгеру аса маңызды екені айқын.

Типтік бағдарламаға сәйкес бұл оқыту мақсаты білім берудің барлық кезеңдерінде – студенттік деңгейде (толық емес жоғары білім), бакалавр, маман, магистр деңгейлерінде іске асырылады. Аталған бағдарламаға сәйкес, толық жоғары білім алған маман немесе магистр келесі салалар мен жағдайларда шет тілінде ауызша қарым-қатынас жасай білуі тиіс: шетелдік мамандарды қабылдау, күнделікті әңгімелер, іскерлік келіссөздер мен ынтымақтастық барысында жалпы және кәсіби/ғылыми сипаттағы ақпарат алмасу, келісімшарттар жасау, іскерлік әріптестік шарттарын талқылау, телефон арқылы іскерлік байланыс. Бұдан басқа, магистр дәрежесі үшін ғылыми ынтымақтастық шеңберіндегі ақпарат алмасу да қарастырылған: семинарлар, пікірталастар, жиналыстар, конференциялар, симпозиумдар, конгрестер.

Жоғарыда аталған шет тіліндегі ауызша қарым-қатынас салалары мен жағдайларына қатысу келесі дағдыларды дамытуды көздейді:

- кәсіби сипаттағы диалог, әңгіме, пікірталас, полемикаға қатысу, түрлі коммуникативтік ниеттерді білдіру (кеңес беру, өкініш білдіру, таңдану, түсінбеушілік және т. б.);
- монологиялық сөйлеудің барлық түрлерін меңгеру (ақпарат беру, түсіндіру, нақтылау, нұсқау, мысал келтіру, баяндама жасау);
- кәсіби және ғылыми сипаттағы айтылымдарды түсіну, соның ішінде аталған қарым-қатынас салалары мен жағдайларына қатысты мәлімдемелерді түсіну [2].

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, тілдік емес мамандықтар бойынша жоғары оқу орындарының түлектері, соның ішінде аймақтану бөлімінің түлектері үшін диалогтық қарым-қатынасқа бағытталу айқындаушы фактор болып табылады. Өйткені аймақтану мамандарының болашақ кәсіби қызметін талдау олардың ресми және бейресми сипаттағы

түрлі пікірталастарда шет тілін тұрақты түрде қолдануға мәжбүр болатынын көрсетеді. Осылайша, шет тілінде ауызша диалог жүргізу дағдысы, оның бір түрі ретінде дискуссия, аймақтану мамандары үшін аса қажеттілікке айналуға.

Осы тұрғыда шет тіліндегі кәсіби ауызша сөйлеуді меңгеру тек студенттердің сөйлеу тәртібі нормаларын (қарым-қатынасты бастау немесе оған қосылу, оны негізгі тақырыптан ауытқымай реттеу, ақпарат алуды басқару, қайта сұрау немесе қайталауды сұрау үшін сөйлеу формулаларын қолдану, хабардың толық еместігі жағдайында нақтылау сұрақтарын қою, қарым-қатынасты аяқтау және т. б.) игеруін ғана емес, сонымен қатар сұхбаттасушының құндылықтық параметрлеріне ықпал ету дағдыларын қалыптастыруды да қамтиды. Өйткені коммуникация, ең алдымен, «ортақ әрекет барысында себептерді, мақсаттарды, құралдарды үйлестіру үшін сұхбаттасушының «әлем бейнесіне» белгілі бір түзету енгізу тәсілі болып табылады» [3]. Бұл әсіресе кәсіби қарым-қатынас барысында проблемалық диалог, дау-талас, пікірталас туындаған кезде немесе диалогтық қарым-қатынас оқу үдерісінен шығып, іскерлік әңгімелер мен келіссөздер сияқты кеңірек әрекеттік контекстке ауысқан жағдайда маңызды.

Демек, кәсіби диалогтың табыстылығы мен өзара келісімге келу көбінесе коммуниканттардың метакоммуникациялық деңгейге көтерілу қабілетіне байланысты. Бұл журналистерге, дипломаттарға, саясаткерлерге, кәсіпкерлерге жақсы таныс, өйткені олар өздерінің кәсіби дайындығына қарай әртүрлі деңгейде сұхбаттасушының сөйлеу мінез-құлқын басқарудың метакоммуникациялық тәсілдерін меңгерген [4].

Дискуссия – халықаралық ынтымақтастық саласында жұмыс істейтін мамандар үшін кәсіби тұрғыдан маңызды қарым-қатынас жағдайы болып табылады. Олардың қатарына аймақтану және халықаралық қатынастар бөлімдерінің түлектері де кіреді. Сондықтан осы бөлім студенттерінің шет тілінде пікірталас жүргізу дағдыларын қалыптастыруға ерекше мән беріледі. Кез келген метакоммуникативтік акт ретінде дискуссияның мақсаты – коммуниканттар арасындағы өзара түсіністікке қол жеткізу. Бұл мақсат қарым-қатынас серіктестерінің жағдай факторларына сәйкес жеке тактикалық қадамдарды жүзеге асырып, үйлестіру қабілеті арқылы қамтамасыз етіледі. Осы тұжырымды ескере отырып, ресми логикада дискуссияның мақсаты ретінде оппонентті сендіруді қарастыру даулы мәселе болып саналады.

Соңғысын тек қол жеткізілген өзара түсіністіктің ықтимал (бірақ міндетті емес) салдары ретінде қарастыру керек. Бұл тұжырым әсіресе келесі жайтты ескергенде әділетті болады: белгілі бір мәселені талқылау кезінде қарым-қатынас серіктестері әрдайым өз көзқарасының шынайылығына оппонентті сендіруге тырыспайды. Көбінесе коммуникацияның басқа түрлері – пікір алмасу, белгілі бір сұрақты мүдделі тарапқа түсіндіру, ымыраға келу және т. б. орын алады. Дискуссияның коммуникативтік табиғаты туралы мұндай көзқарас формальды логика заңдары мен оппонентті сендіру әдістерін меңгеруден сөйлеу қарым-қатынасы ережелері мен метакоммуникация құралдарын игеру арқылы стратегиялық және тактикалық пікірталас дағдыларын қалыптастыруға оқытудағы басымдықтардың ауысуына әкеледі [5].

«Дискуссия» ұғымын нақтылау үшін оны «дау», «полемика», «диспут» сияқты сөйлеу оқиғаларынан ажырату қажет. Дискуссия, әдетте, қандай да бір мәселелерді, даулы сұрақтарды ашық талқылауды білдіреді. Дискуссия көбінесе күрделі мәселені зерттеу және оқыту үдерісін белсендіру әдісі ретінде қарастырылады. «Диспут» ұғымы да кейде «дискуссия» сөзіне синоним ретінде қолданылады. Диспут (лат. *disputo* – пайымдаймын, дауласамын) – саяси, адамгершілік, кәсіби мәселелерді ұжымдық талқылау, олардың біржақты, жалпыға ортақ шешімі жоқ. Талқылау/диспут барысында қатысушылар белгілі бір оқиға, проблема туралы әртүрлі пікірлер, бағалаулар, көзқарастар білдіреді.

Дау – мәселені талқылау, оны ұжымдық зерттеу процесі, онда әр тарап сұхбаттасының (қарсыласының) пікірін не дәлелдеп (қолдап), не жоққа шығарып (қарсы шығып), шындықты біржақты анықтауға ұмтылады. Дау, әдетте, қарама-қарсы екі тараптың болуы жағдайында жүреді, ал дискуссия мәселені ұжымдық талқылауға көбірек негізделген. Полемикаға (лат. *polemikos* – жауынгерлік, дұшпандық) дау процедурасы тән, бірақ ол қарама-қарсы пікірлер мен белгілі бір проблемаларды шешуге деген көзқарастардың қақтығысына алып келеді. Егер диспут пен дискуссия көбінесе шындықты ұжымдық іздеуге бағытталса және кәсіби өзара әрекеттесудің тұлғааралық аспектісіне әсер етпесе, полемика мен дау керісінше, интеракцияның тұлғааралық аспектісіне «зиян тигізеді», өйткені олардың мақсаты – қарсыласты қалай да жеңу, бұл, әдетте, объективті шешім іздеуге және таңдауға кері әсер етеді [6].

Дискуссияның міндетті шарты – қандай да бір даулы сұрақтың, тұжырымның болуы, яғни дискуссияға қатысушылардың пікірлері түпкілікті қабылданған емес, керісінше, ымыраға келу мүмкіндігін қарастырады. Ымыралы шешім дәл осы дискуссия барысында оның қатысушылары арқылы әзірленеді. Дискуссияны сәтті жүргізу үшін оның қатысушылары талқыланатын тақырып бойынша білімге ие болуы, психологиялық әсер ету және әңгімелесуді басқару әдістерін меңгеруі, жоғары қарым-қатынас мәдениетіне ие болуы, сондай-ақ коммуникативтік ниет пен қарым-қатынас жағдайына сәйкес өз пікірлерін дұрыс жеткізе білуі, көзқарасын логикалық тұрғыдан негіздеп, баяндауы, дискуссия барысын алдын ала болжай алуы, өзінің сөйлеу қарым-қатынасындағы рөлін және позициясын оппоненттің рөлі мен позициясымен сәйкестендіре алуы тиіс. Дискуссия жүргізудің күрделілігі «оның композициялық өрбуінің негізі бағалау мен дәлелдеу болып табылатындығында» [7, с-32].

Егер дискуссияны кәсіби бағытталған қарым-қатынас дағдыларын үйретудің бір түрі ретінде қарастырсақ, онда оның қарым-қатынас дағдыларын белсендіруге арналған құрал екенін атап өту керек. Дискуссия – бұл белгілі бір мәселені зерттеу, талдау және талқылау процесі. Әдетте дискуссия дегенде «мозговой штурм», рөлдік ойындар, «симуляциялар» сияқты шығармашылық тапсырмаларды түсінеді. Бұл зерттеуде дискуссия, бір жағынан, оқу тобының барлық мүшелерінің белсенді қатысуын талап ететін жеке оқу қызметі ретінде қарастырылады, яғни топтық әңгіме, ал рөлдік ойындар жұптық жұмыстар түрінде өтеді. Екінші жағынан, дискуссия кәсіби қарым-қатынас дағдыларын үйретудің құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады, себебі ол келіссөздер, кездесулер және іскерлік жиналыстар кезінде қажетті дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі. Бұл сондай-ақ сөйлеу ұйымдастыру ережелерін, қарым-қатынас стратегиясын әзірлеу, тактикалық қадамдарды таңдау сияқты дағдыларды меңгеруге мүмкіндік береді.

Дискуссия студенттердің ақыл-ой қызметін ұйымдастыруға көмектеседі. Ол «коллективті ойлау» әрекеті ретінде, сыни пікір білдіру, ойлану дағдыларын дамытады, қоғамдық сөз сөйлеу дағдыларын қалыптастырады, бұл кәсіби дамуға өте маңызды, сонымен қатар логикалық ойлауды дамытады, білімді саналы түрде меңгеруге, материалды сыни тұрғыдан бағалауға және шығармашылықпен игеруге үйретеді.

Методикада бағытталған және еркін дискуссиялар ажыратылады. Бағытталған дискуссия әдетте тілдің еркін меңгерілмеген кезде жүргізіледі. Ол белгілі бір шектеулі тақырып немесе мәтін негізінде құрылады және алдын ала болжамды, бақылауға болатын сипатқа ие болады. Оқушыларға дискуссияның жалпы бағыты көрсетіледі, бағыттаушы сұрақтар, пікірлер мен сөз тіркестері ұсынылады, сондай-ақ логикалық-синтаксистік схемалар, лексикалық кестелер, реактивті және бастамашыл репликалар, бейвербалды қолдаулар (мысалы, иллюстрациялар) беріледі. Оқу процесінде дискуссияның шығармашылық сипаты артып, қатысушылар тақырыпты, мазмұнды және талқылаудың бағытын анықтайды. Еркін дискуссияның маңызды ерекшелігі оның өзін-өзі

ұйымдастыруы болып табылады. Мұғалім диалогтық позицияда тұрып, эвристикалық әдістермен талқылауды қолдайды, ақпарат алмасуды ынталандырады, әртүрлі тәсілдерді қолдауды және ортақ шешім іздеуді ынталандырады.

Тілді еркін меңгерген кезде еркін дискуссия келесі ұйымдастырушылық формаларға ие болуы мүмкін: «сараптамалық топ отырысы», «дөңгелек үстел», форум, диспут, пирамида түріндегі дискуссия.

Қысқаша сипаттамалар осы ұйымдастырушылық формалардың оқу процесінде қалай өткізілуі керектігін нақты көрсетеді:

«Сараптамалық топтың отырысы» — бұл 6-7 адамнан тұратын топтың төрағамен бірге белгіленген мәселені талқылауы. Сарапшылардың пікірлері кейін бүкіл аудиторияға ұсынылады.

Форум — сараптамалық топтың аудиториямен пікір алмасуы. Бұл форматта сарапшылар мен тыңдаушылар арасындағы байланыс жүзеге асырылады.

Пирамида түріндегі дискуссия — бұл талқыланатын мәселе бойынша пікір алмасушылардың санының біртіндеп көбеюі, яғни қатысушылардың санының кеңеюі. Мысалы, алдымен талқылау жұптарда басталып, кейін әр жұп төрт, сегіз және одан да көп адамнан тұратын топтарға біріктіріледі, және осы процеске барлық қатысушылар қосылады. Дискуссия барысында қосымша тапсырма ретінде компромисс табу немесе топтың ортақ көзқарасын қалыптастыру міндеті де қойылуы мүмкін.

«Дөңгелек үстел» — бұл қатысушылардың арасында кез келген мәселе бойынша пікір алмасуы. Бұл форматта студент өзіне мақсат қойып, осы мақсатқа жету үшін стратегиялық және тактикалық шешімдерді өз бетінше әзірлейді. «Дөңгелек үстелдің» тақырыбы әлеуметтік, кәсіби, саяси, моральдық мәселелерді қамтуы мүмкін.

Диспут — бұл «қатысушылардың алдын ала дайындалған сөздеріне негізделген формализацияланған талқылау», онда екі қарсылас команданың пікірлері қаралады. Кейбір әдіскерлер топты екіден көп командаға бөліп, әрқайсысына өз тезисін қорғауды ұсынады. Диспутта қатысушылар қарсы тараптың дәлелдерін мұқият ойластырып, олардың әлсіз тұстарын тауып, өз пікірлерін логикалық дәлелдермен қорғайды.

Дискуссияларды қатысушыларға қойылатын мақсаттарға қарай екі түрге бөлуге болады:

Аналитикалық дискуссия — қатысушылар бір-біріне мәселені немесе тақырыпты жақсы түсінуге көмектеседі.

Дискуссия-талқылау — қатысушылар белгілі бір мәселелер бойынша келісімге келуге немесе бұрын қабылданған шешімді іске асыру жолдарын іздейді.

Шет тілінде кәсіби бағытталған қарым-қатынаста дискуссияның негізгі міндеттері:

- дайындалмаған сөздермен еркін сөйлеу дағдыларын дамыту;
- кәсіби маңызы бар дағдыларды меңгеру (мәселені шешуде мақсатқа жету, қарама-қарсы пікірлерді зерттеу, жаңа концепцияларды қалыптастыру және т.б.);
- мазмұн арқылы оқыту (жаңа ақпарат алу, қарым-қатынас дағдыларын дамыту, оның ішінде қоғамдық сөз сөйлеу дағдылары және т.б.).

Дискуссияларды шетел тілінде оқыту кезінде маңызды сәттердің бірі — «құрылымды ынтымақтастықты» ынталандыру. Бұл интерактивті тәсілге тән, ол тек өз ойларын нақты және дұрыс жеткізе білу ғана емес, сонымен бірге қарсы пікірлерді тыңдап, қажетті уақытта және сәйкес жерде контраргументтер ұсынуға мүмкіндік береді. Дискуссияға қатысушылар барлық жағдайда есінде сақтауы керек, бұл тек монологтар жиынтығы емес, ортақ мақсат — мәселені талқылап, ортақ шешім немесе компромиске келу болып табылады.

Коммуникация түрлеріне байланысты келесі дискуссия типтері айқындалады:

- Орталықтандырылған дискуссия (топ мүшелері тек дискуссия жетекшісі арқылы қарым-қатынас жасайды);
- Шеңберлі дискуссия (топ мүшелері тек екі адаммен тікелей қарым-қатынас жасайды);
- Орталықсыз дискуссия (барлық қатысушылар тең коммуникативтік мүмкіндіктерге ие) [8, с.401].

Профессионалды бағытталған шетел тілінде қарым-қатынас дағдыларын үйрету тәжірибесі орталықтандырылған және орталықсыз дискуссияларды өткізу кезінде ең тиімді нәтижелерге қол жеткізуге болатынын көрсетеді (переговорлар, кездесулер, іскерлік жиналыстар). Бірінші жағдайда, дискуссияны тек оқытушы емес, басқа адам да жүргізуі мүмкін. Шеңберлі дискуссия қолданылғанда, ол көбінесе жеке қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ықпал етеді, бұл көбінесе тұрмыстық және оқу қарым-қатынастарына тән.

Дискуссияның сәтті өтуінің маңызды шарттары — барлық қатысушылардың, оның ішінде студенттер мен оқытушының ұйымдастырылуы мен дайындықтары. Зерттеушілер мен әдіскерлер кез келген дискуссияның құрылымдық жоспарына нақты сәйкес келуді атап өтеді [9], ол мынадай кезеңдерден тұрады:

- Кіріспе бөлім (дискуссия тақырыбы мен жоспары жүргізуші тарапынан жарияланады, талқыланатын тақырыпты түсіндіретін мысалдар келтіріледі);
- Жағдайды талқылау (мәселені анықтау және талдау, зерттеу, қорытынды жасау, ұсыныстар беру);
- Қорытынды бөлім (қорытындыларды шығару).

Дискуссия кезінде оқытушы әртүрлі сұрақтарды — бағыттаушы, нақтылаушы, проблемалық, провокациялық сұрақтарды қояды, олардың көпшілігін алдын ала дайындап қою қажет. Оқытушы студенттердің тақырып бойынша сұрақтар қоятынына дайын болуы керек, өйткені ол да дискуссияның тең құқықты қатысушысы болуы тиіс, бұл өз кезегінде пән бойынша материалды меңгеруді талап етеді.

Өңіртану және халықаралық қатынастар бөлімінде жұмыс істеу тәжірибесі көрсеткендей, дискуссияны ұйымдастыруда және өткізу кезінде рөлдерді бөлу мен қатысушыларды тағайындаудың үлкен маңызы бар. Дискуссияда рөлдерді дұрыс таңдауда оқытушы студенттердің жеке ерекшеліктерін, олардың тіл дайындығының деңгейін, мінез-құлық ерекшеліктерін, топтағы беделін және басқа да факторларды ескеруі тиіс. Дискуссияның алғашқы кезеңдерінде белсенді студенттер жақсы көрінеді, ал талқылау тым қарқынды өткенде, пікірталасты тыныштандыру үшін ұстамды студенттерге сөз беру пайдалы болады. Тақырыптан ауытқу жағдайында оқытушының рөлі өте маңызды: ол мәселе мазмұнын бойынша фактілер мен түсініктемелер қосып, талқылауды одан әрі тиімді жалғастыруға көмек көрсетуі мүмкін.

Дискуссияны мотивациялау үшін оқытушы келесі ынталандыру құралдарын қолдануы мүмкін:

- Мәселені баяндау;
- Белгілі бір мәселе бойынша басқа адамның пікірін ұсыну;
- Тікелей пікір білдіруге шақыру.

Мұндай ынталандыру құралдары тыңдаушыларды өз көзқарастарын ұсынуға немесе пікірлес адамның көзқарасына өз қарым-қатынасын білдіруге итермелейді. Мысалы, дамыған елдердегі ажырасулар туралы сандық деректер ұсынылған кезде, бұл ақпаратты түсіндіру және оның себептері туралы өз пікірін білдіру қажет болады. Бұл жағдайда сөйлейтін адамның пікірі қарсыластардың пікірлерінен тәуелсіз және оның фонотық білімдеріне сәйкес немесе сеніммен, немесе сақтықпен болжам жасауға жақын болуы

мүмкін [9]. Тағы бір ынталандыру — белгілі бір мәселе бойынша адамның пікірін презентациялау (мысалы, Ресейде орта класс бар деген мәлімдеме). Бұл пікірді қолдайтын қосымша дәлелдер келтіруге немесе оны толықтай қабылдамауға әкеледі. Сонымен қатар, сұхбаттасының пікірін субъективті бағалау жағдайдың нақты факторларына байланысты өзгеріп отырады.

Е. Н. Макарова пікірінше, қарым-қатынас стратегиясын және қажетті метакоммуникациялық құралдарды таңдау кезінде, сондай-ақ сөйлесу актісіндегі тілдік әрекеттер комбинациясын анықтағанда, жағдайдың осындай факторлары маңызды: қарым-қатынас серіктестері, олардың әлеуметтік мәртебесі. Мысалы, келісім бейтарап (I think we are in agreement on that), шексіз (You are absolutely right), немесе жартылай, келісіммен (I agree with you on the whole, but...) болуы мүмкін. Қарсы пікір айтқанда, ол қатты (By no means), бейтарап (With all due respect, I must disagree), немесе жұмсақ, бейтарап емес формада (If I could, I would like to present some critical remarks) болуы мүмкін.

Оқу процесінде дискуссия шарттарын модельдеу тұрмыстық жағдайлардан өзгеше, өйткені дискуссия нақты бір ортаға (вокзал, кинотеатр, мейрамхана және т.б.) байланысты емес, ал оқу аудиториясы дискуссия өткізудің табиғи және қабылданған орны болып табылады. Әңгіме тақырыбы кәсіби қызығушылық тудыратын, студенттердің өмірлік тәжірибесі мен ойлау қабілеттерін ескеретін және оларды өз пікірін білдіруге ынталандыратын мәселе ретінде ұсынылады. Студенттер өз пікірін білдіруге және осы саладағы энциклопедиялық білімдерге негізделген дәлелдер ұсынуға мүмкіндігі болуы тиіс. Сонымен қатар, оқытушы студенттердің бұл мәселе бойынша тілдік материалды жақсы білетіндігіне және қажетті тілдік дағдыларға ие екендігіне сенімді болуы керек. Белгілі мазмұн мен тілдік құралдарға ие болу студенттерге метакоммуникациялық құралдарды меңгеруге және тілдік қарым-қатынас ережелерін үйренуге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде оларды өзінің тілдік интенцияларын нақты тілдік әрекеттермен байланыстыру дағдыларына ие етеді.

Өңіртану бөлімінің кәсіби қызығушылықтарына сәйкес біз келесі дискуссия тақырыптарын ұсындық:

- «Интеграция мен ассимиляция немесе ұлттық дәстүрлер мен мәдениеттерді сақтау?»
- «Терроризммен күресте жеңіске жету мүмкін бе?»
- «Плюрализм немесе жекелік?»
- «Канадалықтар өзгеріп жатқан ұлт. Ресейліктер де өзгеріп жатыр ма?»
- «Балаларға қалта ақшасын беру керек пе?»
- «Адамдар өз дінінен, ұлтынан, нәсілінен, сыныбынан, білімінен тыс үйленбеуі керек» және басқа да көптеген мәселелер. [10].

Дискуссия өңіртанушылардың болашақ кәсіби қызметіне дайындықта ерекше маңызға ие, өйткені бұл тілдік функция өте маңызды. Шетел тілінде кәсіби бағытталған қарым-қатынас дағдыларын оқыту жағдайында дискуссия студенттерді талқыланатын мәселе бойынша белсенді түрде қатыстыру арқылы дискуссия дағдыларын тиімді дамытуға мүмкіндік береді. Оқыту процесі осы дискуссияға қатысушы басқа адамдардың модельдері, мысалдары мен қателіктері арқылы өтеді .

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Винокур Т. Г. О содержании некоторых стилистических понятий//Стилистические исследования. На материале русского языка. -М., 1972. - С.56 - 67

2. Программа по иностранным языкам для вузов неязыковых специальностей. Методические указания к программе. - М.: УМО по лингвистическому образованию, МГЛУ, - 1995. - 157 с.
3. Леонтьев А.А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания. - М.: Наука, 1969. - 132 с. Леонтьев А. А. Речь и общение//Иностр. языки в школе. - 1974. -№ 6. - С. 80- 85
4. Скалкин В. Л. Структура устной иноязычной коммуникации и вопросы обучения устной речи на иностранном языке.// Общая методика обучения иностранным языкам. - М.: Рус. яз., 1991. — С. 173-180
5. Макарова Е. Л. Принцип коммуникативной направленности в формировании дискуссионных умений на иностранном языке. - М., -С. 58-67
6. Шумските Г. А. Обучение научному диалогическому общению в аспекте прагматики языка (немецкий язык, неязыковой вуз): Автореф. дис. ... канд. пед. наук. - М., 1990. - 22 с.
7. 114. Точилина М. В. Дискуссия как вид групповой коммуникации./Проблемы и перспективы высшего гуманитарного образования в эпоху социальных реформ Научно-методическая межвузовская конференция 17-19 февраля 1998 г. Тезисы докладов. - СПб: Изд-во СПбГУП, 1998. - С. 314 - 315
8. Низамов Р. А. Дидактические основы активизации учебной деятельности студентов. - Казань: КГУ, 1975. - 302 с.
9. Макарова Т. С. Оптимизация процесса обучения иноязычному профессионально-ориентированному общению специалистов- филологов в системе дополнительного образования: Дис. ... к. п. н. - Волгоград, 2003. - 240с.
10. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков). - СПб.: Златоуст, 1999. - 472 с.